

NOWE MEDIA W PARTYCYPACJI OBYWATELSKIEJ OSÓB STARSZYCH

Współczesne cyfrowe technologie informatyczne i telekomunikacyjne mogą służyć zarówno do promocji, jak i do budowania partycypacji obywatelskiej osób starszych.

Interaktywne strony internetowe i aplikacje dostępne za pośrednictwem komputerów i urządzeń mobilnych, jak telefony i tablety, coraz częściej stanowią i źródło informacji o sprawach lokalnych, i przestrzeń demokratycznego uzgadniania działań na rzecz rozwiązywania problemów.

Kształtowanie pozytywnych odpowiedzi na wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństwa wymaga większego zaangażowania samych seniorów i senierek w procesy decyzyjne. Takie wyzwania to chociażby dostosowanie do potrzeb osób starszych środków transportu publicznego, organizacja przestrzeni i instytucji bez zbędnych barier architektonicznych, edukacja do starości, edukacja finansowa i promocja zdrowego stylu życia. O potrzebie wzmocnienia głosu osób starszych w takich kwestiach świadczy chociażby fakt, iż Polska zajęła ostatnie 27. miejsce w rankingu krajów Unii Europejskiej określanym jako „Wskaźnik Aktywnego Starzenia się”. Indeks ten powstał w 2012 roku z inicjatywy Komisji Europejskiej oraz Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wskaźnik złożony jest z 22 indywidualnych wskaźników, przy czym Polska

zajmuje także ostatnie miejsce w przypadku 4 z nich, które dotyczą bezpośrednio partycypacji społecznej osób starszych. Są to: wolontariat; opieka nad dziećmi, wnukami; opieka nad osobami starszymi; partycypacja polityczna. Przykłady dobrych praktyk można zaczerpnąć ze Szwecji, Danii i Irlandii, które zajęły najwyższe pozycje w tym rankingu.

Zwiększanie partycypacji obywatelskiej osób starszych może być rozumiane szeroko jako nie tylko działalność na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, ale też „społeczeństwa dla ludzi w każdym wieku” zgodnie z Międzynarodowym Planem Działania nt. Aktywnego Starzenia się” prowadzonym od 2002 przez Organizację Narodów Zjednoczonych. W nawiązaniu do tego dokumentu należy założyć, iż partycypacja osób starszych przynosi korzyści także dla innych grup wiekowych, chociażby poprzez tworzenie bardziej uniwersalnej infrastruktury, zagospodarowania przestrzennego i zasad działania instytucji publicznych (np. komunikacja, ochrona środowiska, bezpieczeństwo, ochrona zdrowia, edukacja). Adaptacja tych dziedzin do potrzeb osób starszych zapewnia bowiem także ich dostosowanie do wymagań osób z ograniczeniami sprawności, jak również osób młodych i w wieku średnim, które choć starzeją się, to nie zawsze zastanawiają się nad użytecznością tych dziedzin w przyszłych etapach swego życia.

Partycypacja obywatelska

osób starszych może też kształtować „wielopokoleniowe społeczeństwo sieci” zgodnie z przyjętą przez rząd „Długookresową Strategią Rozwoju Kraju - Polska 2030”. Dokument ten sugeruje, iż wspieranie partycypacji powinno być ukierunkowane na budowanie solidarności między „analogowym” pokoleniem powojennego wyżu demograficznego i „cyfrowym” pokoleniem wyżu z przełomu XX i XXI wieku. Nowe technologie mogą zatem obejmować platformy dialogu i współpracy młodych obywateli, którzy stopniowo wkraczają w życie zawodowe i publiczne, ze starszymi, których udział publiczny wcale nie musi być ograniczany wraz z przechodzeniem na emeryturę. Może bowiem być kontynuowany w formie wolontariatu oraz poprzez działalność w grupach samopomocowych, nieformalnych i organizacjach pozarządowych, jak chociażby Uniwersytety Trzeciego Wieku.

Wzmocnieniu partycypacji obywatelskiej osób starszych służą działania, które już teraz prowadzone są chociażby przez latarników Polski Cyfrowej Równych Szans, jak np. kształtowanie pewności siebie wśród seniorów i senierek; ułatwianie dostępu do edukacji, w tym z zakresu wykorzystania nowych technologii; stymulowanie kreatywności; oraz nauka umiejętności jak np. używanie Internetu do poszukiwania informacji. Zdobyte kompetencje mogą być dalej rozwijane i wykorzystywane np. do przygotowy-

wania przemówień publicznych, pisanie petycji, analizy i obywatelskiego monitoringu dokumentów i polityk publicznych.

Zasadne jest też promowanie, wdrażanie - także z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych - oraz dostosowywanie do potrzeb osób starszych takich technik partycypacyjnych jak np. dostęp do informacji publicznej, kontakt z przedstawicielami władz lokalnych, referendum, debaty obywatelskie, tworzenie i prowadzenie rad seniora i sieci organizacji osób starszych, spacery badawcze, fora seniorów, warsztaty przyszłościowe, konsultacje programów z zakresu polityki społecznej - nie tylko tych, które dotyczą w wąskim zakresie ludzi starych i starości, ustalanie standardów jakości usług, partycypacyjne projektowanie technologii i infrastruktury. Wykorzystanie mieszanki tradycyjnych i cyfrowych technik partycypacyjnych może pozwolić nie tylko na zwiększanie udziału osób starszych w procesach decyzyjnych i dialogu społecznym, ale też ograniczać dyskryminację ze względu na wiek, zwiększać uczestnictwo seniorów w życiu społecznym, kulturowym, politycznym i gospodarczym oraz poprawiać jakość

solidarności międzypokoleniowej.

Do osiągnięcia konsensusu w poszczególnych kwestiach i współzarządzania przez osoby starsze gminami bez wątpienia może przyczyniać się stosowanie takich narzędzi partycypacyjnych jak np. internetowe platformy konsultacyjne, sondaże online, proste systemy samoewaluacji i listy kontrolne standardów jakości działań i usług, serwisy zbiorowego zbierania i porządkowania informacji oparte na współdzielonych dokumentach lub mechanizmie wiki (na podobieństwo popularnej Wikipedii: tablice, arkusze kalkulacyjne, kalendarze, publicznie wspólnie edytowane petycje i programy), miejskie aplikacje mobilne, interaktywne mapy zgłaszania problemów w najbliższym otoczeniu, łatwe do dalszej obróbki i adaptacji publikacje na licencjach Creative Commons.

Dobrym przykładem mieszania tradycyjnych i cyfrowych form partycypacji obywatelskiej może być działalność Sieci Miast i Gmin Przyjaznych Starzeniu Światowej Organizacji Zdrowia powołanej do życia w 2010 roku. Inicjatywa ta wymaga od zgłaszających się do niej jednostek samorządu terytorialnego nie tylko prowadzenia międzynarodowej

współpracy w znacznej mierze za pośrednictwem Internetu, ale też zaangażowania seniorów i senierek na każdym etapie opracowywania i wdrażania programów reform. Reformy dotyczyć muszą ośmiu wymiarów: (1) przestrzeni zewnętrznych i budynków; (2) transportu; (3) mieszkalnictwa; (4) uczestnictwa społecznego; (5) szacunku i integracji społecznej; (6) aktywności obywatelskiej i zatrudnienia; (7) komunikacji i informacji; oraz (8) usług społecznych i zdrowotnych. Osoby starsze są tu nie tylko członkami rad opiniujących, ale też animatorami projektów, osobami monitorującymi ich przebieg, uczestniczącymi w ich ewaluacji oraz usprawnianiu przyszłych działań.

Autor - socjolog, absolwent Wydziału Historyczno-Socjologicznego Uniwersytetu w Białymstoku, doktorant w Kolegium Ekonomiczno-Społecznym Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Autor prac naukowych z zakresu gerontologii, ludologii i polityki społecznej (m.in. książki „Kapitał społeczny ludzi starych na przykładzie mieszkańców miasta Białystok”, Wiedza i Edukacja, Lublin 2012, której bezpłatny pdf pobrać można na stronie: wiedzaiedukacja.eu/archives/56817).

Humor seniorów

z teki Józefa Jabłońskiego